

MUDRÁK JÓZSEF

A DEBRECENI TUDOMÁNYEGYETEM
II. VILÁGHÁBORÚBAN SÚLYOS BOMBATALÁLATOT
KAPOTT ORVOSI VEGYTANI INTÉZETE
HELYREÁLLÍTÁSÁNAK NEHÉZSÉGEI –
BODNÁR JÁNOS INTÉZETIGAZGATÓ PROFESSZOR
1945 NOVEMBERI BESZÁMOLÓJA ALAPJÁN

IN WORLD WAR TWO THE UNIVERSITY OF DEBRECEN WAS SEVERELY DAMAGED BY A BOMB EXPLOSION: THE DIFFICULTIES OF RESTORING THE INSTITUTE OF MEDICAL CHEMISTRY – AN ACCOUNT BASED ON THE ASSESSMENT OF PROFESSOR JÁNOS BODNÁR, DIRECTOR OF THE INSTITUTE (NOVEMBER 1945). In World War Two, on September 15, 1944, a severe bombing hit struck the Institute of Medical Chemistry of the University of Debrecen, in György Magoss Square. About one-quarter part of the edifice was ruined and a large section of the roofage was destroyed. The source-material is provided by Professor János Bodnár, Director of the Institute, who in the academic year of 1944/1945 also served as acting rector. His submitted assessment, which bears the date of November 30, 1945, describes the difficulties of the restoration, including the long delays in the construction work. The study highlights the difficulties of renovation, as well as the problems of ensuring the basic facilities of education.

A Debreceni Tudományegyetem 1918 októberében megalapított Orvostudományi Kara gyakorlati működését 1921 őszén kezdte meg. 1921 októberének elején történt meg a klinikus professzorok és még néhány elméleti intézet professzorának kinevezése. A rendeletben közölt kinevezettek között nem szerepelt sem az orvosi vegytan-, sem az orvosi fizika tanára, így az intézetek sem alakulhattak meg.¹

Minthogy az elsőévesek képzésének alapvető része a kémia és a fizika oktatása, már a kinevezés előtt, 1921 szeptemberében gondoskodott a kar helyettesekről, mégpedig a pallagi Gazdasági Akadémia két tanárának bevonásával: a vegytant Hatos Géza, a fizikát Göllner János adta elő a Dél-Magyarországi Közművelődési Egyesület (DEMKE) székházában, a gyakorlatok pedig Pallagon folytak.²

¹ DOMBRÁDI VIKTOR, *Orvosi Vegytani Intézet* [története] = 100 éves a Debreceni Egyetem – Az Általános Orvostudományi Kar története, szerk. OLÁH Éva, Debrecen, 2012, 78–82. (az 1946-ig terjedő rész: 78–79.)

² Debreceni Tudományegyetem Orvostudományi Kara [továbbiakban: Orvostudományi Kar], 1921. szept. 15-i I. rendes ülés, 7. pont

Ez a köztes helyzet egy tanéven át tartott: 1921 decemberében Verzár Frigyes professzor javaslatára a kar döntött egy Orvosi Vegytani Intézet felállításáról,³ majd Belák Sándor javaslatára Doby Géza növénykísérleti intézeti igazgatót, a budapesti egyetem magántanárát hívták meg.⁴ Az 1922 szeptemberében kinevezett Doby azonban nem sokáig oktatott Debrecenben, ugyanis 1923 februárjában áthelyezték a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karán akkor létesített Agrokémiai Tanszék élére.

Miután a tanszék rövid időn belül megüresedett, a meghirdetett pályázatra négyen is jelentkeztek, közülük tudományos munkásságát illetően messze kimagaslott Bodnár János, a szegedi egyetem adjunktusa és magántanára (aki ekkoriban a Kémiai Tanszék helyettes vezetője is volt ott). A tanszék betöltésére alakult bizottság (Orsós Ferenc, Verzár Frigyes és Belák Sándor professzorok) előadója, Belák egyértelműen Bodnár meghívását ajánlotta.⁵ 1923 augusztusában meg is történt Bodnár professzori kinevezése.

Így az Orvosi Vegytani Intézet kialakítása, felfejlesztése igazából Bodnár János nevéhez fűződik. Kinevezése után egy évvel, 1924-ben az intézet a Magoss György tér (ma: Bem tér) 18/B. szám alatti volt tanítói árva ház épületébe költözött át (ma az ATOMKI épülete), ahol már el lehetett indítani a tudományos munkát.

Maga Bodnár szertágazó tudományos tevékenységet folytatott: fő kutatási területe az analitikai kémia és a biokémia volt, ezen belül foglalkozott a réz, a higany és az arzén térfogatos meghatározásával növényvédő szerekben, dohánybiokémiai munkássága is jelentős. Törvényszéki és igazságügyi kémiai kérdésekkel is foglalkozott. Kidolgozta a búzaüszög elleni védekezés porcsávázással történő módszerét.⁶

Tanítványai közül többen is jelentős tudományos munkásságot végeztek különböző ágakban: Tankó Béla (biokémia, különös tekintettel az enzimtanra), Straub János (analitikai kémia, különösen az ásványvizek kémiai összetétele), Szép Ödön (törvényszéki kémia), a fiatalon elhunyt Barta László (dohánybiokémia) és mások, akik az oktatásban is segítségére voltak.

A segédzemélyzetre nemcsak a kutatásban, hanem az oktatásban is nagy szüksége volt, mert az 1923/24-es tanévtől az Orvosi Vegytani Intézet professzora látta el az orvostanhallgatók kémiai alapképzése mellett a bölcsészkaron (Természettudományi Kar híján) a vegyész és a kémiatanár képzést is.

Bodnár professzort több tudományos és közéleti elismerés érte: három egymást követő tanévben is (1930/31–1932/33.) volt az Orvostudományi Kar dékánja, 1937-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja lett. Az 1943/44-es tanévben az egyetem rektora, majd a háborús zűrzavarban Hankiss János rektor távolléte miatt 1944 októberétől ismét ő vezette az egyetemet prorektorként 1945 augusztusának végéig.

³ Orvostudományi Kar 1921. dec. 15-i VII. rendes ülés, 7. pont.

⁴ Orvostudományi Kar 1922. jún. 13-i XVIII. rendes ülés, 5/a. pont.

⁵ Orvostudományi Kar 1923. máj. 3-i XII. rendes ülés, 8/b. pont.

⁶ Bor György, *A Debreceni Orvostudományi Egyetem története és professzorainak életrajza 1918–1988*, Debrecen, 1990, 105.

Debrecen harmadik bombázása 1944. szeptember 15-én az esti órákban történt, amikor is a város több különböző részén keletkeztek károk.⁷ Az egyik gócpont éppen a Magoss György-tér volt, ahol nagyobb mértékű sérüléseket szenvedett az Orvosi Vegytani Intézet és kisebb mértékben a Szalay Sándor vezette Orvostudományi Fizikai Intézet, míg a szembeni oldalon az egyetemi kezelésben lévő városi Horthy Miklós Közkórház olyan mértékben károsodott, hogy 1946 végén emiatt adta át a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium az egyetemi gyakorló kórházként funkcionáló épületet a Népjóléti Minisztériumnak.⁸

Október elejére az oktatás már leállt, és a hallgatók, illetve tanárok nagy része sem tartózkodott Debrecenben, így a lebombázott intézet ideiglenes elhelyezése csak az oktatás novemberi újraindulása során került napirendre. A november 19-i kari ülésen Bodnár a Borsos-Nachtnébel Ödön professzor Halléba távozása miatt igazgató nélkül maradt Kórbonctani Intézet helyiségeinek egy részét kérte és kapta meg kibombázott intézete számára, maga pedig Borsos-Nachtnébel tanári szobáját foglalta el.⁹

A sérült épület helyreállítása nagyon lassan haladt, pedig Bodnár ezt több alkalommal is kérte,¹⁰ valamint az elpusztult műszerek és berendezések pótlását is.¹¹ Az időnként kapott pénz kevésnek bizonyult az építkezés befejezésére, a rohanó infláció még a sokára kiutalt összeg értékét is töredékére csökkentette.

Végül 1947 júniusában egy minisztériumi rendelet¹² kötelezte Bodnárt a Kórbonctani Intézet 1947. szeptember 1-jéig történő elhagyására, ami azonban csak úgy volt lehetséges, ha az Orvosi Vegytani Intézet rendbehozatala addigra odáig eljut, hogy még ha ideiglenesen is, de az épület beköltözhető állapotban lesz:

„Végeredményben Miniszter Úrnak azt a rendelkezését, amely szerint a kórbonctani intézet elfoglalt helyiségeit szeptember hó 1-ig adjam át, csak akkor van módomban teljesíteni, ha a magasépítési póthitelből teljesítendő munkálatok szeptemberig befejezettek és ha

⁷ *Mi történt Debrecenben 1943 december 14-től 1945 november 21-ig*, Debreceni Képes Kalendárium (1946), 63. Ugyanaz az interneten: <http://fulltext.lib.unideb.hu/journals/bin/tibi.cgi?fi=dkk&ev=1946&sz=46> (letöltve 2016 áprilisában).

⁸ „[...] figyelemmel arra, hogy a kórháznak újjáépítése, felszerelése, üzembehelyezése és üzemben tartása a VKM. költségvetési nehézségei miatt belátható időn belül nem remélhető; nem utolsó sorban pedig figyelemmel arra a fontos kérdésre, amely ahhoz fűződik, hogy a kórház minél előbb teljesítse közkórházi feladatát [...]: az Egyetem Tanácsa nem ellenzi az egyetemi kórháznak a népjóléti tárca részére használatra történő átengedését.” Orvostudományi Kar, 1946. október 11-i IV. rendkívüli ülés, napirendhez tartozó 1. sz. melléklet.

⁹ Orvostudományi Kar 1944. november 19-i III. rendkívüli ülés, 3. pont.

¹⁰ A mellékleten közölt 1945. december 4-i beadványa mellett pl. 1946 augusztusában is. – Orvostudományi Kar 1946. augusztus 26-i I. rendes ülés, 8.[2.] pont.

¹¹ Az 50%-ban megsemmisült eszközök pótlására Bodnár 25 ezer forintot kért a minisztériumtól. „Ez az összeg a tönkrement üveg- és porcellánneműek, vegyszerek részbeni pótlására, műszerek javítására fordíttatnék. [...] Ezen az úton is tisztelettel kérem Miniszter Urat, hogy ezt a 25.000 forintot sürgősen szíveskedjék engedélyezni, nehogy a tanítás megkezdése szeptemberben ennek hiánya miatt szenvedjen késedelmet.” – Orvostudományi Kar 1947. április 23-i XII. rendes ülés, 16.[29.] pont és Orvostudományi Kar 1945. december 4-i IV. rendes ülés, 8.[4.] ponthoz tartozó 2. sz. melléklet.

¹² VKM. 73765/1947. VI. sz.

*Miniszter Úr teljesíti azt a kérésemet, hogy azonnal 80.000 forintot bocsát rendelkezésemre a megkezdett részleges helyreállítási munkálatok folytatására.*¹³

A hosszas huzavona után csak 1948-ban térhetett vissza az Orvosi Vegytani Intézet a Bem-téri épületbe, amely 2005-ig biztosított helyet az intézetnek, ekkor költözött át az akkor felépült Élettudományi Épületbe, ahol modern, 21. századi körülmények között folyhat a tudományos munka.¹⁴

A forrás szövege:¹⁵

„A Debreceni Tudományegyetem Orvosi Vegytani Intézete.

157/1945. *Tárgy: A debreceni egyetemi orvosi vegytani intézet helyreállítása.
Tekintetes Orvostudománykari Tanártestület!*

Köztudomású a tekintetes Tanártestület előtt, hogy 1944. szeptember 15-én éjjel milyen súlyosan rongáló bombatámadás érte az orvosi vegytani intézetet. Mikor másnap reggel megpillantottam romokban heverő intézetemet, amelyet elejétől kezdve, több, mint 20 év keserves, megfeszített munkájával építettem fel és tettem jól ismertté a tudományos világ előtt, olyan lelki megrázkódtatáson mentem keresztül, hogy a szeptember 17-i egyetemi tanévnyitó ünnepségen, ahol mint prorectornak kellett volna funkcionálnom, már nem tudtam résztvenni s feleségem féltő szeretetének köszönhettem, hogy megrendült lelkiállapotomban nem ragadtattam el magamat valamilyen végzetes ballépésre.

– Október elején a kötelességteljesítés parancsszavának engedve már elég erősnek éreztem magamat ahhoz, hogy azokban a súlyos időkben mint prorektor átvegyem egyetemünk vezetését.

– A vegytani intézet jelenlegi helyzetének tökéletes megismerésére s nehogy intézetemmel kapcsolatban valaha is a mulasztás vádjá olvastassék fejemre s bár ha egy kicsit hosszadalmas is lesznek, de szükségesnek tartom a következőket elmondani.

– Rektori tevékenységemet azzal kezdtem, hogy saját felelősségemre igyekeztem a klinikák, központi egyetem, teoretikus orvoskari intézetek és tanári villák bombázások folytán meg rongált cseréptetőzetét – az általam előteremtett anyagi források segítségével – rendbehozatni. A háborús letargiában vergődő Debrecenben 1944. november havában egyedül az egyetemen folyt építőmunka és nem kis megerőltetésembe került a tetőjavító munkások között a munkakedvet és munkakészséget fenntartani. Akármennyire is fáradtságos és veszélyeztető is volt ez (máskálás a tetőkön), meg kellett tennem az egyetem érdekében, mert hiszen ha ezek a tetőjavítási munkálatok elmaradnak, beázások folytán az épületek belső berendezése olyan pótolhatatlan károkat szenved, amelyek messze felülmúlták volna a háború okozta

¹³ Orvostudományi Kar 1947. június 11-i XV. rendes ülés, 1.[3.] pont és ahhoz tartozó 1. sz. melléklet

¹⁴ KAPUSZ Nándor et al., *Kilencvenéves a debreceni orvosképzés*, Debrecen, 2008, 77–78.

¹⁵ Orvostudományi Kar 1945. december 4-i IV. rendes ülés, 8.[4.] ponthoz tartozó 2. sz. melléklet.

közvetlen károsodásokat. Ezekben és az ezt követő időkben, amikor az egyetem léte forgott kockán és az egyetem működésének megindulását kellett a lehető legszivárbabb körülmények mellett biztosítani, nem értem rá intézetem sorsával törődni, illetve csak annyit tettem, hogy igyekeztem a romokban heverő intézetemből menteni a megmenthetőt és azt a Kar engedélyével a kórbonctani intézetben helyeztem biztonságba. Később aztán, amikor már módomban lett volna intézetem helyreállításával is törődni s az e célra szükséges anyagi fedezetet biztosítani, nem tettem ezt, mert nem tartottam illdomosnak, hogy a rektor saját intézetével elsősorban törődjek, annyival is inkább nem, mert a vegytani intézet rendbehozatalára előteremtendő összegnek ezer helye volt, akkor általam fontosabbnak ítélt egyetemi célokra.

– Amikor később a minisztériumban először szóba került intézetem sorsa, rektori minőségemre hivatkozva említették, hogy elsősorban miért nem a vegytani intézet helyrehozatalára törekedtem. Erre én a következőket feleltem: mint ahogyan 15 évvel ezelőtt három egymást követő évben viselt dékáni tisztségem alatt semmitsem szereztem intézetemnek, hanem a többi intézet és klinikák megerősítését tartottam, mint dékán elsőrendű feladatommak, úgy most mint az egyetem rektora fokozott mértékben tartom kötelességemnek erről az általam elfoglalt erkölcsi alapról semmit le nem térni.

– A kormány debreceni tartózkodása alatt sikerült elérnem, hogy Teleki Géza miniszter egyszer megtekintette romokban heverő intézetemet és tájékozódva az intézet múltjáról és működéséről, kijelentette, hogy intézetem helyreállítását, sőt helyreállítása során annak kibővítését elsőrendű kötelességének tartja s mihelyt a kormány Budapestre költözködik, első intézkedései közé fog tartozni a debreceni egyetem orvosi vegytani intézet teljes helyrehozatalára és kibővítésére szükséges fedezetet rendelkezésemre bocsátani. Az engedélyezés alapját képező részletes költségvetést a kar meleg pártoló soraival 1945. június elején terjesztette fel. A költségvetés, számolva az egyre nehezedő pénzügyi helyzettel, két alternatíva szerint volt összeállítva: 1./ Mennyibe kerül az intézet helyrehozatala, vagyis a régi állapotba való visszaállítása, 2./ a helyreállítással kapcsolatban az intézet régóta aktuális kibővítése. A helyzet ismeretében eleve lemondtam arról, hogy az intézet a helyrehozattal kapcsolatosan kibővítették, bár ez a kibővítés jóval kevesebbe kerülne, mintha majd a helyrehozatal után kerül sor a tovább már nem halasztható kibővítésre. Az intézet helyrehozatala a költségvetés szerint akkor kereken 900.000.- P-be került volna, ebből az összegből, ha azonnal rendelkezésre áll, 2 hónapon belül, tehát a nagy drágulások bekövetkezése előtt – lehetett volna az intézetet teljesen helyreállítani. Ezt a felterjesztésemet, dacára a határozott miniszteri ígéretnek, szintén utólérte a legtöbb felterjesztés közös sorsa, vagyis nem jött rá semmi válasz. Erre fel 2 magánlevelet írtam a miniszternek, figyelmeztetve őt ígéretére és a dolog sürgős voltára. Leveleim válasz nélkül maradtak. Mire július közepén felutaztam Budapestre s szóba hoztam a miniszter előtt intézetem ügyét, mire kijelentette, hogy legyek nyugodt, utána fog nézni az ügynek. Én azonban ezzel nem elégedtem meg, hanem kértem, hogy 1-2 napon belül intézkedjék s intézkedését írásban közölje velem. Mikor 2 nap múlva újból jelentkeztem nála, nem volt található a minisztériumban s tudomásomra hozták, hogy szabadságra ment. Nekem nem volt sem időm, sem pénzem ahhoz, hogy a miniszter szabadságának végét Budapesten bevárjam, egy levelet hagytam hátra, amelyben kértem a

vegytani intézet helyrehozatali munkálatainak sürgős elrendelését, amire azonban semmi-féle választ nem kaptam.

Július utolsó hetében az egyetemi nyomda ügyében Went István professzor utazott Budapestre, akivel újabb levelet küldtem a miniszternek, amelyben sürgősen kértem, legalább 300.000 P. kiutalását, az intézet helyrehozatalához szükséges, debreceni agyonbombázott épületek lebontásából származó s igen előnyösen beszerezhető építési anyagok (tégla, gerenda, ajtók, ablakok stb.) megvételére. Közben táviratilag is kértem a pénz sürgős kiutalását. Ilyen előzmények után aztán végre sikerült elérni, hogy augusztus 11-én a Debrecenbe visszatérő Went professzor magával tudta hozni a 300.000 P-t. A pénz birtokában mindjárt megtörtént az építési anyagok megvétele és a helyszínre való szállítása s a szükséges előmunkálatok után augusztus utolsó hetében megkezdődtek az orvosi vegytani intézet helyreállítási munkálatai. A munkálatokat azonban pénzhiány miatt csakhamar a beszüntetés veszedelme fenyegette s csak nagy nehézségek árán sikerült a napszámbeérek kifizetésére 800.000. P-t kibarcolni, amiből azonban 250.000. P-t az intézet tönkrement laboratóriumi felszerelésének részbeni pótlására kellett fordítani, hogy a tanítást szeptemberben egyáltalában úgyahogy meg lehessen kezdeni. Ilyen körülmények mellett aztán hozzávéve még az egyre fokozódó drágaságot, ismét felütötte fejét a munka beszüntetés veszedelme, amit mindenképen el kellett kerülni, mert a tetőnélküli, részben felhúzott falakkal bíró épület ismételt beázása újabb mérhetetlen károkat okozott volna. Ezért október elején sürgős felterjesztésben kértem a minisztériumtól a tető-munkálatok befejezésére 2 millió P-t, amire azonban október második felében ezt a pénzt megkaptam, az időközben bekövetkező ugrásszerű áremelkedések folytán 2 millió helyett minden redukció dacára legalább 6 millióra volt szükség. Erre a körülményre azonnal felhívtam a minisztérium figyelmét, azonban mindezekig nem történt semmi, illetve nagyobb botrányok elkerülésére az egyetemi gazdasági hivatal adott 4 millió P-t, mire azonban kifizetésre került a sor, újabb 1 milliós áremelkedés következett be, amely utóbbi összeg természetesen tovább fog emelkedni mindaddig, amíg kiegyenlítést nem nyer. Jelenleg tehát az a helyzet, hogy intézetem nagyjából tető alá került, az épület meg van védve a további károsodástól, de hátra vannak bizonyos külső (csatornák, vakolások stb.) és az összes belső helyreállítási (kőműves, asztalos, lakatos, gáz, víz, villany-felszerelési, festési stb.) munkálatok.

Amikor ezt most bejelentem a Tekintetes Tanártestületnek, nyomatékosan rá kell mutatnom arra, hogy a háború hál' Isten, szerencsésen megkímélte a debreceni egyetem tudományos intézményeit, csak egyedül a vegytani intézetet érte súlyos károsodás. (Ennél kisebb kárt szenvedett még a fizikai intézet.) Valamennyi intézet, szeminárium, klinika a helyén van, felszerelésében lényegesnek tekinthető kárt nem szenvedett s ezzel szemben a valamikor virágzó és 26 kitűnően felszerelt laboratóriummal rendelkező vegytani intézet hontalanná vált s ideiglenesen a klinikai telep kórbonctani intézetének néhány helyiségében és a törvényszéki orvostani intézet, valamint a gyógyszerár egyéb laboratóriumában talált ideiglenes menedéket, ahol összezsúfolva végzi a munkáját, illetve csak akarja végezni, mert ez a mostani munka mindennek csak éppen komolynak, erkölcsösnek nem mondható a hallgatók

gyakorlati és tudományos kiképzése szempontjából, amiért természetesen minden felelősséget elhárítok magamról.

A vegytani intézet épületét ért káron kívül (a főépület egynegyedrészen teljesen rombadólt, a tetőzet $\frac{3}{4}$ részben elpusztult, mindegyik helyiség megrongálódott), a tudományos eszközökben és laboratóriumi felszerelési tárgyakban 50 %-os veszteség érte az intézetet. Mindenesetre az a szerencsés körülmény, hogy a debreceni egyetemi tudományos intézetek közül csak a vegytani intézet, részben a fizikai is, szenvedett nagy károsodást, leegyszerűsíti a helyzetet, mert csak egy tudományos intézményért kell a minisztériumnak aránylag nagyobb áldozatot hozni, hogy a debreceni egyetem rendbe jöjjön.

A vegytani intézet helyreállításával kapcsolatban komoly helyről kifejezésre jutott olyan elgondolás, hogy most, mikor a klinikák súlyos anyagi gondokkal küzdenek, nincs fűtés, gyógyszer, élelem stb. szobakerülhet-e egyáltalában egy teoretikus intézetnek, az orvosi vegytani intézetnek helyreállítási ügye. A klinikák épületei épen állnak, a felszerelésük szenvedett valamelyes hiányt s jelenleg az üzembentartásuk ütközik nagy nehézségekbe. Mindenesetre én boldog volnék, ha saját intézetemmel kapcsolatban csak ilyen gondjaim volnának. Szerintem két különböző dologról: háborús károk és üzembentartásról van itt szó és nem szabadna a kettőt összekeverni. Felteszem a kérdést, hogyha vajjon, ha a vegytani intézet helyreállítása teljesen levétetnék a napirendről, biztosítva van-e a klinikák zavartalan működése? Véleményem szerint: nem. Mert ha igen, én örömmel lemondok a vegytani intézet helyreállításáról, hogy megmentsem a klinikákat, de semmiesetsem úgy, hogy ez a részemről hozandó áldozat csak azt jelentse, hogy a klinikák üzemi szükségletei egy-két hónapra biztosítva vannak s utána minden marad a régiben.

Nem akarok itt részletekbenemően foglalkozni azzal, hogy milyen fontos és nélkülözhetetlen szerepet tölt be a vegytan az egyetemi oktatásban, általánosságban azonban meg kell említenem a következőket. Egyetemünk vegytani tanszéke gondoskodik az orvostanhallgatók és bölcsészethallgatók vegytani oktatásáról és tudományos kiképzéséről. Nincs még egy tanszék, melynek annyi hallgatója volna, mint a vegytani tanszéknek s a hallgatók száma 1945. szeptemberében annyira felduzzadt (az ú. n. békebeli létszámnak a 3x-osára), mint azelőtt sohasem, óriási gondot jelent, hogy ez épen most következett be, amikor a vegytani intézet földönfutóvá lett. Nem kell bővebben indokolnom, hogy ez a jelenlegi állapot milyen túlterhelést és idegbomlasztó munkát ró a vegytan professzorára és tansegédszemélyzetére, amiből ráadásul a romokban heverő intézet helyreállítása is rengeteg sok idegölő és sokszor hiábavaló vesződséggel jár. Ki kell itt jelentenem felelősségem teljes tudatában a Tekintetes Tanártestületnek, hogy ezt az örült idegbomlasztó, alapjában véve erkölcstelen és mindenek a megcsúfolását, ami a tudomány nevében szent és sérthetetlen, jelentő munkát sem én, sem pedig a tansegédszemélyzetem jelen tanéven túl továbbfolytatni nem tudja.

Mindenesetre, ha azt fogom látni, hogy segítség sehonnan nem érkezik intézetem számára, erkölcsi felelősségem tudatában le kell vonnom a konzekvenciát és egyetemi tanári állásomat a Tekintetes Kar rendelkezésére kell bocsátanom. Eddig is megakadályozott ebben az elhatározásomban az a szoros lelkikapcsolat, amely az elmúlt 23 év alatt köztem és a

debreceni egyetem között kifejlődött, ezt nemcsak most hangoztatom, hanem hangoztatam 1943. október 2-án elhangzott rectori székfoglaló beszédemben, amikor többek között kijelentettem: »hogy dacára minden, számomra a legnagyobb anyagi jólétet biztosító csábitásnak, nem váltam meg a debreceni egyetemről, hanem továbbra is a debreceni egyetem szolgálatában akarok maradni, amellyel lélekben életem végéig összeforva érzem magamat.«

Amennyiben a tekintetes tanártestület eddigi oktatói és tudományos tevékenységem alapján fontosnak és szükségesnek tartja, hogy továbbsszolgáljam egyetemünket, kérem: kövessen el a maga részéről minden lehető, hogy az orvosi vegytani intézet helyrehozatali munkálatai mielőbb komolyan tovább folytatódjanak és akadálytalanul be is fejeztessenek. A vegytani intézet helyreállítása 1945. májusában 900.000 P-be került volna, ma már természetesen ennek sokszorosába. A jelen napon, 1945. XI. 30-án érvényben lévő árakat figyelembevéve, leszámítva a felfelhúzási és tetőhelyreállítási munkálatok értékét, ami az egésznek kb. a felét teszi ki, a további helyreállítási munkálatok 450.000 P. helyett mintegy 90 millió pengőbe kerülnek. Hozzávéve ehhez a tudományos felszerelés kijavítására és pótlására egész szerényen 30.000.000 P-t, (amit lehet házilag csináltatunk meg), a vegytani intézet belső helyreállítása mintegy 120 millió P kiadást jelent. Elosztva ezt az összeget 10 hónapra, havi 12 millió P. engedélyezése szükséges ahhoz, és pedig 1946. januárjától kezdődően – hogy a vegytani intézet hosszas hányódás után régi otthonában kezdhesse meg az 1946-47. tanévet.

Hogy a további helyreállítási munka nyugodtan folyhasson – szemben a múlttal – feltétlenül szükséges, hogy a havi 12 millió lépést tartson az árak esetleges további emelkedésével, mert anélkül teljesen illuzórikussá válik az intézet helyreállítását célzó minden komoly törekvés.

Ismételten kérem a tekintetes tanártestületet, hogy minden befolyásának latbavetésével a felettes hatóság előtt, igyekezzék az orvosi vegytani intézet belső helyreállítására szükséges 120 millió P. engedélyezését (1945. XI. 30. alapon) a miniszter úrtól kieszközölni.

Debrecen, 1945. évi november hó 30-án.

kiváló tisztelettel

dr. Bodnár János s. k.
egyet. ny. r. tanár, az orvosi
vegytani intézet igazgatója.”